

Követtem őt, ahogy mondani szokás, mint az árnyéka. Ami badarság. Nem vagyok árnyék. Érzékelhető, hallható vagyok, meg lehet fogni, szagolni. Igaz, a vele szomszédos asztalhoz ültem; a nyomában jártam az utcán; a lépcső alján vártam, ha fölment, s amikor lefelé jött, előtte mentem ki, és bevártam az első sarkon. Eszerint tényleg olyan voltam, mint az árnyéka, mert hol előtte, hol mögötte voltam.

Graham Greene 87

IDŐ KÉRDÉSE

Hogy kiről van szó? Sose tudtam meg a nevét. Alacsony, szokványos megjelenésű férfi volt, keménykalapot és barna kesztyűt viselt, esernyőt hordott. Ám amiért fontos volt nekem: volt valamije, amit erősen, kétségbeesetten akartam. A ruhája alatt, talán egy tasakban vagy erszényben a melléhez tapadva. Ki tudja, mekkora ravaszágra képes egy átlagember? A sebészek be tudnak ültetni dolgokat. Lehet, hogy még a bőrénél is közelebb hordja a szívéhez.

Hogy mit? Sose derült ki. Csak találgatni tudom, ahogy a nevét is, Jonesnak nevezve, vagy Douglasnak, Walesnek, Canbynek, Fotheringaynak. Egyszer egy étteremben „Fotheringay” suttogtam bele a levesembe, és mintha fölnezzett és körbepillantott volna. Nem tudom. Szörnyű és folyton nyomaszt, hogy nem tudok semmit. Nem tudom a nevét; hogy micsoda és miért akarom annyira, amit hordoz; hogy miért nem tágitok mellőle.

Nemsokára egy vasúti hídhöz értünk, az egyik barátjával találkozott alatta. Ismét nagyon hozzávetőleg használom a szavakat. Kérem, legyen türelemmel. Igyekszem pontos lenni. Nagyon azon vagyok. Egzakt ismeret, csak ez érdekel. Szóval, amikor azt mondom, egyik barátjával találkozott, nem tudom, hogy a barátja volt-e. Mindössze annyit tudok: látható örömmel üdvözölte. Az megkérdezte tőle:

– Mikor indulsz?

– Kettőkor Doverből – felelte. Biztosra vehetik, megtapogattam a zsebem, hogy meggyőződjek, ott van a jegyem. Aztán az illető megjegyezte:

– Ha repülsz, azzal nyersz egy napot.

Ő rábólintott, elfogadta, hogy veszni hagyja a vonatjegyét, és nyer egy napot.

Kérdem én: nyerni egy napot, mit számít ez neki vagy önnek? Miből nyerjük? Mire? Egynapnyi utazás helyett, egy nappal korábban találkozunk a barátunkkal, csakhogy nem maradhatunk vég nélkül, egy nappal korábban fogunk hazajönni, ennyi az egész. És visszarepülve is nyerünk egy napot?

Miből? Mire? Egy nappal korábban látunk munkához, csak hogy nem dolgozhatunk vég nélkül. Ebből csak annyi következik, hogy egy nappal korábban hagyjuk abba a munkát. És aztán? És talán belátjuk, mekkora meggondolatlanság volt nyerni egy napot, amikor rájövünk, hogy nem szabadulhatunk attól a fontolva megtakarított huszonnégy órától, csak toljuk és toljuk magunk előtt, ám egyszer muszáj eltöltenünk, és akkor lehet, hogy azt kívánjuk, bárcsak olyan spontán töltöttük volna el, mint az Ostendből induló vonaton.

De fel sem merült benne ez a gondolat.

– Igaz. Nyernék egy napot. Repülővel megyek! – mondta. Majdnem rászóltam akkor. Az emberi önzés. Az egynapnyi nyereség, mely évek múlva kétségbe ejtheti, engem máris kétségbe ejtett. Mert arra számítottam, hogy sokáig utazunk egy fülkében, és a szinte üres téli vonaton szerencse se kell ahhoz, hogy kettesben legyünk. Mindent kiterveltem. Szóra bírom. Mivel semmit nem tudok róla, a szokásos módon kezdem: megkérdezem, nem bánja-e, ha kicsit feljebb húzom az ablakot, vagy lejjebb engedem. Ebből kiderül neki, hogy ugyanazt a nyelvet beszéljük, ezért készséggel szóba elegyedik velem, és idegen országban érezve magát, hálásan fogad majd minden segítséget, melyet ennek vagy annak a szónak a lefordításával adhatok.

Persze sose gondoltam, hogy elegendő lesz a beszéd. Sokat kell megtudnom róla, mégis úgy véltem, meg kell ölnöm, mielőtt mindent megtudnék. A terv szerint a két legmesszebb fekvő állomás között kellett volna megölnöm, miután a vámon megvizsgálták a poggyásunkat, a határon lepecsételték az útlevelünket, lehúztuk a sötétítőket, és eloltottuk a villanyt. Még azt is kigondoltam, mit tegyek a holttestével, a kalapjával, az ernyőjével és a barna kesztyűjével, de csak ha szükséges, ha semmiképp nem engedelmesskedne az akaratomnak. Szelíd alkat vagyok, nehéz kihozni a sodromból.

De úgy döntött, repülővel megy, és tehetetlen voltam. Persze követtem őt, mögötte ültem, tanúja voltam, hogyan reszketett első repülőutazásán, hogyan kerülte az alatta elterülő tenger látványát, hogyan tartotta térdén a kalapját, hogyan akadt el a lélegzete, mikor az egyik szárny az ég felé billent, a házak pedig a másik szárny végénél látszottak. Szerintem voltak pillanatok, amikor már bánta, hogy nyer egy napot.

Együtt szálltunk le a gépről, és akadt némi gondja a vámnál. Fordítottam neki. Kíváncsian nézett rám, és megköszönte. Jámbor volt – amire a viselkedéséből és a szavaiból következtettem – de kissé gyanakvó is, mintha rémlett volna neki, hogy már látott valahol, a földalattin, egy buszon, a gőzfürdőben, egy híd alatt, valamely lépcsősor alján.

– Itt egy órával hátrább állítjuk az időt – mondta gyermeketeg örömmel, mert nyert egy órácskát is a nap mellé.

Ittunk egyet, aztán többet is. Nevetségesen hálás volt a segítségemért. Egy helyen sört ittunk, egy másikon gint, a harmadikon ragaszkodott hozzá, hogy felezzünk meg egy üveg bort. Alkalmi barátok lettünk. Közelebb éreztem magamhoz minden más férfinál, akit addig ismertem, mert – mint férfi és nő vonzalmában – kíváncsiság vegyült a rokonszenvembe. 89
Megmondtam neki, hogy Robinson vagyok. Ő névjegykártyát akart adni nekem, de miközben keresgélte, ivott még egy pohárral, aztán elfeledkezett róla. Mindketten berúgtunk egy kicsit. Közben elkezdtem Fotheringaynak szólítani. Egyszer sem javított ki, és lehet, hogy ez volt a neve, de mintha Douglasnek, Walesnek és Canbynek is hívtam volna, és akkor sem ellenkezett. Szívélyes volt, könnyen szóra bírtam, az ostobák gyakran készségesek. Megmondtam neki, hogy kétségbe vagyok esve, és ő pénzt ajánlott nekem. Nem értette, mit akarok.

– Nyert egy napot. Megengedheti magának, hogy együtt töltsük. Ismerek egy helyet – mondtam neki.

– Vonatra kell szállnom ma este – felelte. Mondta a város nevét, és nem lepődött meg, amikor mondtam, hogy én is megyek.

Egész este ittunk, és együtt mentünk ki az állomásra. Azt terveztem, ha úgy hozza a szükség, megölöm. Végére is, gondoltam teljesen barátian, megkímélhetem attól, hogy nyerjen egy napot. De kis helyi vonattal mentünk, amely minden állomáson megállt, és mindig voltak fel- és leszállók. Ő ragaszkodott ahhoz, hogy harmadosztályon utazunk, és a kocsí sose volt üres. Egy szót sem tudott a helyi nyelven, úgy-hogy a pad sarkába húzódott és aludt. Én bezzeg ébren voltam, hallgatva a fájdalmasan fárasztó pletykákat – egy bejárónőét a háziasszonyáról, egy kofáét a piacról, egy hittérítőét, egy hűtlen szabóét – meg a fecsegést a mezei kártevőkről és a három évvel azelőtti termésről.

Éjfél után kettőkor érkeztünk úticélunkhoz. Elsétáltam vele a házhoz, ahol a barátja lakott. Nagyon közel volt az állomáshoz, és se tervezésre, se végrehajtásra nem volt időm. A kertajtó nyitva volt, és beinvitált. Elhárítottam, mondva, hogy szállodába megyek. A barátja biztos szívesen elhelyez az éjszaka hátralevő részére, mondta, de elutasítottam. A földszinti szobában égett a villany, és a függöny nem volt behúzva. Egy férfi aludt a karosszékekben a cserépkályha mellett, egy tálcán poharak álltak, rajta egy whisky-töltő, két üveg sör meg egy karcsú palack rajnai bor. Oldalt léptem, ő bement, mire a szoba pillantok alatt megtelt emberekkel. Láttam a szemükben és a mozdulataikban, mennyire szívélyesen fogadják. Volt ott egy nő is háziköntösben, meg egy kislány, aki állig felhúzott térdrel ücsörgött, és három másik férfi, kettő közülük öreg. Nem húzták be a függönyt, pedig nyilván sejtették, hogy figyelem őket. A kertben hideg honolt, a téli ágyások gyomosak voltak.

A kezemet rátettem valami szűrős bokorra. Úgy látszott, mintha direkt bemutatót tartottak volna az összetartozásukról, az egységükről. A barátom – annak mondom, pedig nem több ismerősnél, és csak addig volt a barátom, amíg berúgtunk – a társaság közepén ült, és az ajka mozgásából lát-
90 tam, hogy sok mindenről beszámol, amiről nekem sosem beszélt. Egy-
szer mintha ezt olvastam volna le a szájáról: „Nyertem egy napot”.
Bárgyúnak és kedélyesnek és boldognak látszott. Nem bírtam sokáig a lát-
ványt. Pimaszság volt magát így mutogatnia nekem. E pillanattól nem szűn-
tem meg imádkozni azért, hogy a nap, melyet nyert, addig halasztódjon és
halasztódjon, míg mind a 86.400 másodperce oly kínossá nem válik neki, mi-
közben másvalakit követ, ahogyan én – mint mondani szokás, akár az árnyéka
– követtem őt, hogy kénytelen lesz megállni, és ezt bizonygatni magának:
engem meg lehet szagolni, érinteni, hallgatni, nem vagyok árnyék; én
Fotheringay, Wales, Canby, én Robinson vagyok!

Szilágyi Mihály fordítása

